

Дмитро Павличко

ДВА КОЛЬОРИ

Як я малим збирався навесні
Піти у світ незнаними шляхами,
Сорочку мати вишила мені
Червоними і чорними нитками.

Два кольори мої, два кольори,
Оба на полотні, в душі моїй оба,
Два кольори мої, два кольори:
Червоне — то любов, а чорне — то журба.

Мене водило в безвісті життя,
Та я вертався на свої пороги,
Переплелись, як мамине шиття,
Мої сумні і радісні дороги.

Два кольори мої, два кольори,
Оба на полотні, в душі моїй оба,
Два кольори мої, два кольори:
Червоне — то любов, а чорне — то журба.

Мені війнула в очі сивина,
Та я нічого не везу додому,
Лиш горточок старого полотна
І вишите моє життя на ньому.

Два кольори мої, два кольори,
Оба на полотні, в душі моїй оба,
Два кольори мої, два кольори:
Червоне — то любов, а чорне — то журба.

КОЛИ УМЕР КРИВАВИЙ ТОРКВЕМАДА

Коли умер кривавий Торквемада,
Пішли по всій Іспанії ченці,
Зодягнені в лахміття, як старці,
Підступні пастухи людського стада.

О, як боялися святі отці,
Чи не схитнеться їх могутня влада!
Душа еретика тій смерті рада —
Чи ж не майне десь усміх на лиці?

Вони самі усім розповідали,
Що інквізитора уже нема.
А люди, слухаючи їх, ридали...

Не усміхались навіть крадькома;
Напевно, дуже добре пам'ятали,
Що здох тиран, але стоїть тюрма!

"Дівочих непорочних ліній..."

Дівочих непорочних ліній
Довершеність - літак і лук.
Вона прийшла у день осінній,
Вся повна чародійних мук.

На грудях, на стрункому лоні
Одежу тихо розпина.
Неначе куля на долоні,
Лежить прекрасна і страшна.

"Коли ми йшли удвох з тобою..."

Коли ми йшли удвох з тобою
Вузькою стежкою по полю,
Я гладив золоте колосся,
Як гладить милому волосся
Щаслива, ніжна наречена...

А ти ішла поперед мене,
Моя струнка, солодка згубо,—
І я помітив, як ти грубо
Топтала колоски пшениці,
Що нахилились до землиці.
Немов траву безплідну, дику
Топтала і не чула крику
Тих колосочків. Без оглядки
Ти йшла собі, а в мене — згадки
Про те, як на чужому полі
Збирав я нишком колосочки
В поділ дитячої сорочки.
О, я хотів тобі сказати,
Що те колоссячко вусате —
То невсипущий труд мозільний,
То молодим калач весільний,
То для дітей пахуча булка,
То хліб, що матінка-гуцулка
З долівки вчила піднімати,
Як батька в руку, цілувати;
Та я змовчав. Я йшов покірно,
Бо я любив тебе надмірно,
Але мені тоді здалося,
Що то не золоте колосся,
Що то любов мою безмежну
Стоптали так необережно.

Ліна Костенко

Про силу слова

Страшні слова, коли вони мовчать
Страшні слова, коли вони мовчать,
коли вони зненацька причаїлись,
коли не знаєш, з чого їх почать,
бо всі слова були уже чиймись.

Хтось ними плакав, мучивсь, болів,
із них почав і ними ж і завершив.
Людей мільярди і мільярди слів,
а ти їх маєш вимовити вперше!

Все повторялось: і краса, й потворність.
Усе було: асфальти й спориші.
Поезія – це завжди неповторність,
якийсь безсмертний дотик до душі.

"І день, і ніч, і мить, і вічність..."

І день, і ніч, і мить, і вічність,
і тиша, і дев'ятий вал -
твоїх очей магічна ніжність
і губи розплавлений метал.

В ніч високосного притулку -
коли йде обертом земля -
ти до плеча мене притулиш
безсмертним рухом скрипаля.

УКРАЇНСЬКЕ АЛЬФРЕСКО

Над шляхом, при долині, біля старого граба,
де біла-біла хатка стоїть на самоті,
живе там дід та баба, і курочка в них ряба,
вона, мабуть, несе їм яєчка золоті.

Там повен двір любистку, цвітуть такі жоржини,
і вишні чорноокі стоять до холодів.
Хитаються патлашки уздовж всієї стежини,
і стомлений лелека спускається на хлів.

Чиєсь дитя приходить, беруть його на руки.
А потім довго-довго на призьбі ще сидять.
Я знаю, дід та баба - це коли є онуки,
а в них сусідські діти шовковицю їдять.

Дорога і дорога лежить за гарбузами.
І хтось до когось їде тим шляхом золотим.

Остання в світі казка сидить під образами.
Навшпиньки виглядають жоржини через тин...

ПІНГ-ПОНГ

- добридень -
- здрастуйте -
- як справи? -
- спасибі - добре - як у вас? -
- робота - літо - спека - спрага -
- а настрої? -
- добре -
- все гаразд -
- неправда - очі -
- вам здалося -
- ви зблідли -
- обережно - м'яч! -
вогнем мовчання зайнялося -
схрестились погляди - пробач -
кажи слова легкі й порожні -
кажи їх знов - кажи їх знов! -
а так так дивитися не можна -
в настільнім тенісі розмов!

КАЛИНОВА СОПІЛКА

Ми з нею разом підем по гриби.
Вона мене ненавидить, я знаю.
Шумлять мені берези і дуби,
шумлять вітри Славутича й Дунаю:

- Ой, стережися, дівчино, її!
Вона той ніж взяла не для опеньків.
Там чорнолісся, там глухі гаї,
німі провалля і дощі сліпенькі.

Вона ледача бабина дочка.
А ти дочка ненависна, ти дідова.
Вона того лиш тільки і чека,
коли ви до гущавини підійдете.

Гей, озирнись!.. А ніколи мені.
Та й берегтись була б мені охота.
Ненависть їй висотує всі дні,
а в мене завжди є якась робота.

Спокійна я. Аж міниться вона.
Все між дерев скрадається у пущі.
Ножа виймає, а того й не зна:
такі, як я, беззахисні, - немрущі.

Коли ж мене в ялиннику густім
таки уб'є ота брехлива дівка, -

минуть віки... Калинова сопілка
всю правду скаже голосом моїм.

Василь Симоненко

БЕРЕГ ЧЕКАННЯ

Через душі, мов через вокзали,
Гуркотять состави почуттів...
Може, сподіватися зухвало,
Вірити і ждати — поготів.

Та не вірять я не маю змоги,
Обіймає сумніви огонь,
І червоним ліхтарем тривоги
Зупиняю поїзда твого.

І стою на березі чекання:
Що ти мені з гуркоту кричиш?
Станеш ти біля мого благання
Чи до інших станцій просвистиш?

27.X.1962

ЛЕБЕДІ МАТЕРИНСТВА

Мріють крилами з туману лебеді рожеві,
Сиплють ночі у лимани зорі сургучеві.

Заглядає в шибку казка сивими очима,
Материнська добра ласка в неї за плечима.

Ой біжи, біжи, досадо, не вертай до хати,
Не пуцу тебе колиску синову гойдати.

Припливайте до колиски, лебеді, як мрії,
Опустіться, тихі зорі, синові під вії.

Темряву тривожили криками півні,
Танцювали лебеді в хаті на стіні,

Лопотіли крилати і рожевим пір'ям,
Лоскотали марево золотим сузір'ям.

Виростеш ти, сину, вирушиш в дорогу,
Виростуть з тобою приспані тривоги.

У хмельні смеркання мавки чорноброві
Ждатимуть твоєї ніжності й любові.

Будуть тебе кликати у сади зелені
Хлопців чорночубих диво-наречені.

Можеш вибирати друзів і дружину,
Вибрати не можна тільки Батьківщину.

Можна вибрати друга і по духу брата,
Та не можна рідну матір вибирати.

За тобою завше будуть мандрувати
Очі материнські і білява хата.

І якщо впадеш ти на чужому полі,
Прийдуть з України верби і тополі.

Стануть над тобою, листям затріпочуть,
Тугою прощання душу залоскочуть.

Можна все на світі вибирати, сину,
Вибрати не можна тільки Батьківщину.

Весна 1962

УКРАЇНСЬКИЙ ЛЕВ

Бубнявють думки, проростають словами,
Їх пагіння бринить у завихренні днів.
Цілий тиждень ходжу і живу між левами,
Недаремно і місто називається Львів.

Є міста ренегати, є просто байстрята,
Є леви, що мурликають, ніби коти,
Божевільно безглуздо облизують ґрати,
Ще й пишаються з власної сліпоти.

Але думати про них я сьогодні не хочу,
Бо мені трішечки повезло:
Я побачив у Львові Шашкевича очі,
Кривоносові плечі, Франкове чоло.

Сивий Львово! Столице моєї мрії,
Епіцентре моїх радощів і надій,
Вибухає душа, я тебе розумію,
Але, Львово, хоч трішечки мене зрозумій.

Я до тебе прийшов із захопленням сина
Від степів, де Славути легенду снує,
Щоби серце твоє одчайдушне левине
Краплю сили вдихнуло у серце моє.

"Де зараз ви, кати мого народу?.."

Де зараз ви, кати мого народу?
Де велич ваша, сила ваша де?
На ясні зорі і на тихі води
Вже чорна ваша злоба не впаде.

Народ росте, і множитья, і діє
Без ваших нагаїв і палаша.
Під сонцем вічності древніє й молодіє
Його жорстока й лагідна душа.

Народ мій є! Народ мій завжди буде!
Ніхто не перекреслить мій народ!
Пощезнуть всі перевертні й прибуду,
І орди завойовників-заброд!

Ви, байстрюки катів осатанілих,
Не забувайте, виродки, ніде:
Народ мій є! В його гарячих жилах
Козацька кров пульсує і гуде!

24.XII.1962

V. "Не жартуй наді мною, будь ласка..."

Не жартуй наді мною, будь ласка,
І, говорячи, не мовчи.
Нащо правді словесна маска?
Ти мовчанням мені кричи.

І без слів я усе розумію,
Що сказати маєш мені,
Та в мовчанні живе й надія
Не почути жорстоке "ні"!

Микола Вінграновський

ТАНГО - 1945

Винова дама, - а гора Хомок, -
Виніві крила темінь розпустила,
І запросив голубку голубок
Потанцювати танго любомиле.

Вечірне танго, танго на Хомку, -
Ти обіймаєш білими руками, -
Поклав щоку я на твою щоку -
Невже щось може бути поміж нами?..

Пробач мені, що, може, невпопад
Моя нога з твоєю йде у танго -
Чотири роки грів я автомат,
Чотири роки йшла нога за танком.

Твій чорний локон вітер причесав,
Але не це мене в тобі туманить...
Я в хромових чоботях й при часах -
Невже тебе оце в мені лиш манить?

Любов - солома, і сірник не згас,
Одна хвилинка і - пожежа в грудях...
Я завтра їду в шахти на Донбас,
Але, повір, тебе я не забуду.

Моя ви дамо на горі Хомок,
Де тільки не носило й не ходило,
Ми - ви і я - голубка й голубок
Удвох танцюють танго любомиле.

1979

"Ходітьте в сад. Я покажу вам сад..."

Ходітьте в сад. Я покажу вам сад,
Де на колінах яблуні спить вітер.
А згорблений чумацький небопад
Освітлює пахучі очі квітів.

Я покажу вам сливи на сучках,
Що настромились, падаючи мовчки.
Затисла груша в жовтих кулачках
Смачного сонця лагідні жовточки.

У полі спить зоря під колоском
І сонно слуха думу колоскову,
І сонна тиша сонним язиком
Шепоче саду сиву колискову.

То кажани. То кажаниний ряд
Заплутався у сонному волоссі ночі...
Ходітьте в сад. Я покажу вам сад.
Його сумління покажу вам очі.

1964

"Кохана..."

Кохана
ти не знаєш
що коли я приходжу від тебе
я засинаю
людиною
а просинаюся деревом
і вранці
шумлю у нашому подвір'ї
і сусіди дивуються
звідки
за ніч
виросло таке
дерево
Кохана
ти не знаєш

що коли я приходжу від тебе
я засинаю людиною
а просинаюся
хмарою
яка зачепилась
за середвіття двадцятого віку
і яка не знає
куди їй пливти
і все небо
дивується
що це в мене за хмара
яка не знає
куди їй пливти
адже вона знає ця моя хмара
що єдина вітчизна у неї
це я
небо
Кохана
ти не знаєш
що коли я приходжу від тебе
я засинаю Миколою
а просинаюся
поїздом
який везе під ракетними небесами
мільйони дівчат
таких
як ти
кохана.

"Сеньйорито акаціє, добрий вечір..."

**Сеньйорито акаціє, добрий вечір.
Я забув, що забув був вас,
Але осінь зійшла по плечі,
Осінь, ви і осінній час,
Коли стало любити важче,
І солодше любити знов...
Сеньйорито, колюче щастя,
Хто воно за таке любов?
Вже б, здавалося, відболіло,
Прогоріло у тім вогні,
Ступцювало і душу й тіло,
Вже б, здалося, нащо мені?
У годину суху та вологу
Відходились усі мости
І сказав я - ну, слава Богу,
І, нарешті, перехрестивсь...
Коли ж - здрастуйте, добрий вечір...
Ви з якої дороги, пожежо моя?..
Сеньйорито, вогонь по плечі -
Осінь, ви і осінній я...**

"Коли моя рука, то тиха, то лукава..."

Коли моя рука, то тиха, то лукава,
В промінні сну торкнеться губ твоїх

І попливе по шиї і небавом
З плеча на груди, із грудей до ніг...

Коли твоя рука солодка, ніби слава,
Червонооким пальчиком майне
В лимонній тиші і коли мене
У темну глибину повергне темна слада -

У білій лодії тоді ми пливемо
По водах любовців між берегами ночі:
І голоси у гніздах ластівочі
Стихають тихо... Золоте кермо

Заснулої хмарини понад полем,
І спить рука в руці, і на щоці
Краплина щастя, виказана болем,
До ранку світиться...

"Вже зеленіє синій сніг..."

Вже зеленіє синій сніг,
Вже серце поглядає дально,
Веселко радощів моїх,
Мені не весело - печально.

Поза твоїми небесами
Я бачу інші небеса,
І мука інша і краса
Мене охоплюють ночами,

І гнів мій бухне... Вже напевні
Передчуття мої грядуть:
Кривавим квітом зацвітуть
Любові павіті зелені!

І вже тоді, у тій обнові,
Без дорікань і нарікань,
В своїй згорьованій любові
Я стану демоном карань!..

П'явки із черевом китів,
Іхтіозаври кабінетів,
Вам не минути в часолеті
Моїх неспинних слів-катів!

Так, ви не звикли до хули,
Ви узаконились до гробу,
Ви за професію взяли
Любов до партії й народу!..

Кривавсь, мій гніве, чорно, тлусто,
Кривавсь вогнем своїх щедрот

І дмухай в світ, і дмухай в людство,
В мій кукурудзяний народ!

Іван Драч

"Балада про соняшник..."

В соняшника були руки й ноги,
Було тіло шорстке і зелене.
Він бігав наввипередки вітром,
Він вилазив на грушу і рвав у пазуху гнилиці.

І купався коло млина і лежав у піску,
І стріляв горобців з рогатки.
Він стрибав на одній нозі,
Щоб вилити з вуха воду,
І раптом побачив сонце,
Красиве засмагле сонце
В золотих переливах кучерів,
У червоній сорочці навипуск,
Що їхало на велосипеді,
Обминаючи хмари у небі...

І застиг він на роки і на століття
В золотому німому захопленні:
-Дайте покататись, дядьку!
А ні, то візьміть хоч на раму.
Дядьку, хіба Вам шкода?!

Поезіє, сонце моє оранжеве!
Щомиті якийсь хлопчисько
Відкриває тебе для себе,
Щоб стати навіки соняшником.

БАЛАДА ПРО ВУЗЛИКИ

Була колись у мене баба Корупчиха,
Мені і досі її руки світять.
Була баба Корупчиха темна, неграмотна,
Мені і досі її руки світять.
Пекла баба Корупчиха пироги з калиною,
Мені і досі світ без неї темний.
Хто був голодний — приходив до Корупчихи,
Вона кожного вузликом наділяла.
Хто був холодний — грівся у Корупчихи
І виносив од леї вузлик у пазусі.
Хто був безсовісний, той лишався безсовісним,
А вона кожного вузликом наділяла.
Як насняться мені сни чорнюші —
Прийде Корупчиха, розв'яже вузлик,
Як насняться мені сни солодкі з калиною,
Прийде Корупчиха, зав'яже їх у вузлик.

Дуже журиться баба Корупчиха в могилі,
Руки їй склали, не може зав'язати вузлика.
Я не вірю у скатерки-самобранки,
Вірю у вузлики баби Корупчихи.
Сам їх бачив, сам їх розв'язував
І зав'язав їх навіки у пам'яті.
А Корупчиха білою хустиною запиналася,
Вузлика під шию ніколи не зав'язувала.
А ховали її у позиченій хустці,
Бо свої вона у вузлики пов'язала.

СОНЯШНИЙ ЕТЮД

Де котиться між голубих лугів
Хмарина ніжна з білими плечима,
Я продаю сонця — оранжові, тугі,
З тривожними музичними очима.

Ось сонце віри, чисте і просте,
Ось сонце міри з віжками на храпах,
Ось сонце смутку, звідки проросте
Жорстока мудрість в золотих накрапах.

І переливно блискотять сонця
Протуберанцями сторч головою.
Беріть сонця — кладіть мені серця,
Як мідяки, пожмакані журбою.

Я ваші душі клином обмину,
Я не поставлю їх на п'яні карти,
А що сонця за дорогу ціну,
То сонце завжди серця варте.

ВАСИЛЕВІ СИМОНЕНКОВІ

Як тобі ведеться там, Василю?
Під землею, під ріллею — там.
По якому цвинтарному стилю
Нам ростити крила в телеграм?

Та й на думи стільки того попиту,
На задуми стільки того потопту,
Аж погіркли молоді меди,
Смерте, чорну руку одведи!

Що тобі там чути під землею,
Вухами припавши, — на цей світ?
Що тобі од нашого елею
Юних ювілейних гірколит?

Та й на брови впали зорі чорні,
Та й зчорнили думи ілюзорні,
Та й зчорнили золоті меди,

Смерте, чорну руку одведи!
Син мужицький. Золоте коріння.
Одчайдушна блискавка брови,
Спалах — і холуйське павутиння
Запалив пожаром голови.
На пожежі — стільки тих пожежників,
Стільки обережних обережників,
Стільки безголосої води,
Смерте, чорну руку одведи!
Пахне сонцем наше грішне небо,
В сонці — твоє полум'я руде.
Всі ми прийдем на той світ, до тебе,
Тільки Україна хай не йде!
Хай на думи завжди стільки попиту,
Завжди стільки тупоту та й потопту,
Та не згіркнуть молоді меди,
Вічно пахнуть золоті меди,
Смерте, чорну руку одведи!.

Борис Олійник

ПІСНЯ ПРО МАТІР

Посіяла людям літа
свої, літечка житом,
Прибрала планету,
послала стежкам споришу,
Навчила дітей,
як на світі по совісті жити.
Зітхнула полегко —
і тихо пішла за межу.
- Куди ж це ви мамо?! -
сполохано кинулись діти.
- Куди ж ви, бабусю? -
онуки біжать до воріт.
- Та я недалечко...
де сонце лягає спочити.
Пора мені, діти...
А ви вже без мене ростить.
- Та як же без вас ми?..
Та що ви намимислили, мамо?
- А хто нас бабусю,
у сон поведе по казках?
- А я вам лишаю
всі райдуги із журавлями,
І срібло на травах,
і золото на колосках.
- Не треба нам райдуг,
не треба нам срібла і злота,
Аби тільки ви
нас чекали завжди
край воріт.
Та ми ж переробим

усю вашу вічну роботу, -
Лишайтесь, матусю,
навіки лишайтесь. Не йдіть.
Вона усмінулась,
красива і сива, як доля.
Махнула рукою -
злетіли увись рушники.
"Лишайтесь щасливі", -
і стала замисленим полем
На цілу планету,
на всі покоління й віки.

"Летів до тебе турманом через моря і дні..."

Летів до тебе турманом через моря і дні,
Спадав із неба тугою, а ти сміялась: "Ні".
Я зіркою безсонною зацвів на кружині,
Світив у вікна соняхом, а ти своєї: "Ні".
Тоді прилинув лебедем і скрикнув на стерні.
Припав до тебе леготом, а ти сказала: "Ні".
То я заплакав річкою в гірському долині,
Вже й пересох із відчаю, а ти своєї: "Ні".
Тоді віддав я вітрові свій розпач і одчай
І прошептав зневірено на цілий світ: "Прощай!
Злечу у небо турманом востаннє на біду.
Впаду, мов камінь, тугою".
А ти зітхнула: "Жду".

Василь Стус

"На колимськiм морозі калина..."

На колимськiм морозі калина
зацвітає рудими слізьми.
Неосяжна осонцена днина,
і собором дзвінким Україна
написалась на мурах тюрми.
Безгоміння, безлюддя довкола,
тільки сонце і простір, і сніг.
І котилося куль-покотьюлом
моє серце в ведмежий барліг.
І зголілі модрини кричали,
тонко олень писався в імлі,
і зійшлися кінці і начала
на оцій чужинецькiй землі.

"А скажи - Модільяні був ідіот..."

А скажи - Модільяні був ідіот? -
допитувалась вона,

коли я вправними, як у піаніста, пальцями
вигравав на засмаглих персах.

- Такий же ідіот, як і всі в цьому світі, -
повчав я, обіймаючи
успокоєні вибухи її сідниць.

- Розумієш, старий, я часто думаю
про незвичайність мистцтва.
Це зайва розкіш.

- Так, мистецтво - то завше надмір, -
відповідав, виціловуючи коліна.

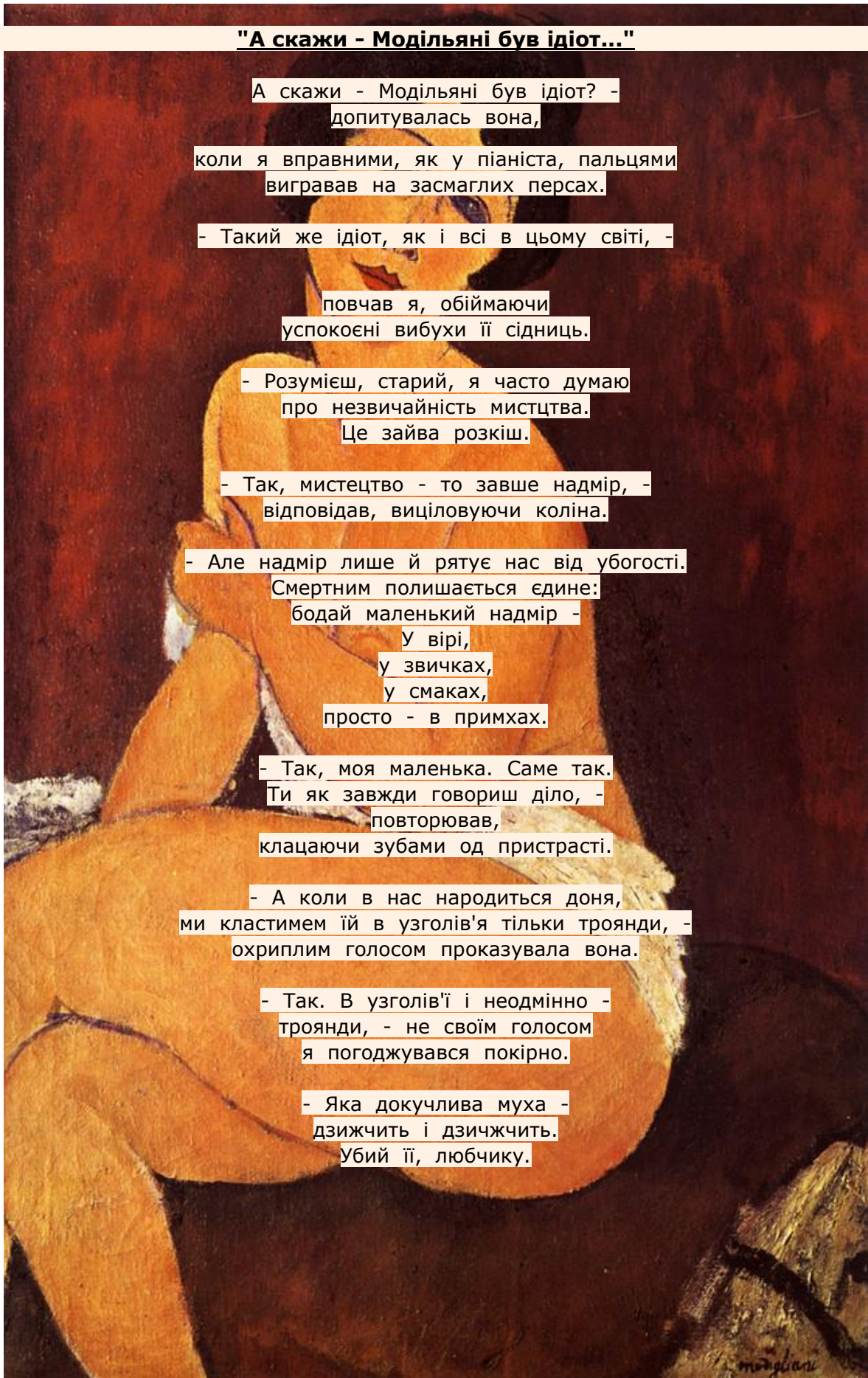
- Але надмір лише й рятує нас від убогості.
Смертним полишається єдине:
бодай маленький надмір -
У вірі,
у звичках,
у смаках,
просто - в примхах.

- Так, моя маленька. Саме так.
Ти як завжди говориш діло, -
повторював,
клацаючи зубами од пристрасті.

- А коли в нас народиться доня,
ми кластимем їй в узголів'я тільки троянди, -
охриплим голосом проказувала вона.

- Так. В узголів'ї і неодмінно -
троянди, - не своїм голосом
я погоджувався покірно.

- Яка докучлива муха -
дзиччить і дзичжить.
Убий її, любчику.

"Як добре те, що смерті не боюсь я..."

Як добре те, що смерті не боюсь я
і не питаю, чи тяжкий мій хрест.
Що вам, боже, низько не клонюся
в передчутті невідомих верств.
Що жив-любив і не набрався скверни,
ненависті, прокльону, каяття.
Народе мій, до тебе я ще верну,
і в смерті обернуся до життя
своїм стражденним і незлим обличчям,
як син, тобі доземно поклонюсь
і чесно гляну в чесні твої вічі,
і чесними сльозами обіллюсь.
Так хочеться пожити хоч годинку,
коли моя розів'ється біда.
Хай придуть в гості Леся Українка,
Франко, Шевченко і Сковорода.
Та вже! Мовчи! Заблуканий у пущі,
уже не ремствуй, позирай у глиб,
у суще, що розпукнеться в грядуще
і ружею завітне коло шиб.

Василь Барка

РАЙ

Моляться соняшники.
Грім на хмарі Біблію читає...
тополя пошепки: страшний який
твій плачі Ісаїє!
Моляться соняшники.
Голод. Мати немовля вбиває...
тополя закричала: он який
мій рай, Ісаїє!
«Білий світ», 1947

Андрій Малишко

БІЛІ КАШТАНИ

Білі каштани, світлі вогні, Де б не бував я - любі мені.
Київські ночі, зустрічі в саду - В серці, куди не піду.
Гори високі, синь Дніпрова, Молодість наша вічно жива.
Київські ночі, зустрічі в саду - В серці, куди не піду.
Ми покохались там, де дуби, В київському небі два голуби.
Кружать, здіймають крилонька свої, Наче ми в парі, в сім'ї.
Так воно стане, так воно є, Білі каштани - щастя моє.
Київські ночі, зустрічі в саду - В серці, куди не піду.